

HE 105/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhdenvertaisuuslain 6 a §:n muuttamisesta

Suomen Vanhempainliitto on vanhempien osallisuuden, kotien kanssa tehtävän yhteistyön ja vanhempaintoiminnan asiantuntijajärjestö. Vanhempainliiton toiminta tukee lasten kasvua, oppimista sekä hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä päiväkodeissa, kouluissa ja toisen asteen oppilaitoksissa. Vanhempainliittoon kuuluu noin 1200 päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa toimivaa, rekisteröitynyttä vanhempainyhdistystä.

Suomen Vanhempainliitto (jäljempänä Vanhempainliitto) kiittää työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa pyynnöstä lausua yllä mainitusta hallituksen esityksestä. Vanhempainliitto ei kannata hallituksen esitystä yhdenvertaisuuslain muuttamisesta, joka poistaisi velvoitteen toimipaikkakohtaisten yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimisesta varhaiskasvatuksessa. Esitetyt muutokset heikentäisivät yhdenvertaisuuden edistämistä varhaiskasvatuksessa eivätkä huomioi lapsen edun ensisijaisuutta.

Esitys YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen ja hallituksen linjausten vastainen

YK:n lapsen oikeuksien yleis-sopimus kieltää syrjinnän ja edellyttää sopimusvaltioilta aktiivisia toimia lasten suojaamiseksi kaikenlaiselta syrjinnältä (2 artikla). YK:n lapsen oikeuksien komitea on Suomelle vuonna 2023 antamissaan loppupäätelmissä kehottanut Suomea kiireellisesti tehostamaan syrjinnän torjuntaa ja voimistamaan pyrkimyksiään poistaa lasten syrjintä kaikilta suomalaisen yhteiskunnan aloilta varhaisesta iästä alkaen. Esitys ei ole myöskään linjassa hallitusohjelman eikä valtioneuvoston rasismin torjumisen ja yhdenvertaisuuden edistämisen toimenpideohjelman kanssa. Esitetyt muutokset eivät myöskään ole lapsistrategian linjausten mukaisia.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan hallitus työskentelee määrätietoisesti yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi yhteiskunnassa. Hallitus lupaa vahvistaa kaikkien lasten sivistyksellisten perusoikeuksien yhdenvertaista toteutumista ja parantaa varhaiskasvatuksen laatua, mikä vahvistaa oppimisen edellytyksiä ja edistää koulutuksellista tasa-arvoa. Rasismin torjumisen ja yhdenvertaisuuden edistämisen toimenpideohjelman luonnoksessa esitetään koko koulutusjärjestelmän kattavaa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittämisohjelmaa, jonka tarkoituksena on tukea ja seurata lakisääteisten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimista ja parantaa niiden vaikuttavuutta tasa-arvon yhdenvertaisuuden edistämisen välineenä. Hallituksen esitys toimipaikkakohtaisten yhdenvertaisuussuunnitelmien velvoittavuuden poistamisesta varhaiskasvatuksessa ei tue näitä hallituksen tavoitteita.

Esityksen tietoperusta hatara

Hallituksen esitystä perustellaan kuntien normien purkamisella, hallinnollisen taakan vähentämisellä ja niiden mukanaan tuomilla säästöillä. Esityksen säästöjä koskevat laskelmat ovat epäselvät ja esityksessä esiin tuodut säästöt lopulta vähäiset. Kuten esityksessäkin todetaan: taloudellisia vaikutuksia on vaikea arvioida, koska tutkimustietoa yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimiseen käytetystä ajasta ei ole. Monissa varhaiskasvatuksen toimipaikoissa yhdenvertaisuussuunnitelmaa tehdään Opetushallituksen ohjeiden mukaisesti rinnan tasa-arvosuunnitelman kanssa ja niihin käytettyä aikaa on vaikea eritellä toisistaan.

Yhdenvertaisuuslaki varhaiskasvatusta koskevine velvoitteineen tuli voimaan 1.6.2023.

Yhdenvertaisuussuunnitelmien suunnitteluvuollosuutta koskee siirtymäsäännös, jonka mukaan ko. suunnitelmien tulee olla laadittuina viimeistään 1.6.2025. Monissa varhaiskasvatusyksiköissä työ on käynnistetty, mutta on vielä kesken. Hallituksen esityksessäkin todetaan, että toimipaikkakohtaisen varhaiskasvatuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelun tosiasiallisia vaikutuksia yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumiseen ei ole mahdollista todentaa, koska yhdenvertaisuuslain ja tasa-arvolain muutokset ovat olleet voimassa hyvin lyhyen aikaa eikä aiheesta ole tehty vielä selvitystä tai tutkimusta.

Varhaiskasvatuksen toimipaikkakohtaisesta yhdenvertaisuussuunnitteluvuolvoitteesta säädettäessä sillä arvioitiin olevan suoraan lapsiin kohdistuvia, myönteisiä vaikutuksia. Yhdenvertaisuussuunnittelu kiinnittää huomion lapsille annettavan varhaiskasvatuksen sisältöön ja ohjaa kohtaamaan henkilökuntaa, lapsia ja heidän monimuotoisia perheitään yhdenvertaisella tavalla. Yhdenvertaisuuslain muutokset toivat varhaiskasvatukselle samat velvoitteet muiden koulutusasteiden kanssa, mikä toi yhtenäisyyttä ja jatkuvuutta yhdenvertaisuuden vahvistamiseen läpi lapsen kasvu- ja koulupolun. Se selkeytti myös esiopetuksen tilannetta ja toi päiväkodeissa järjestettävälle esiopetukselle yhdenvertaisuussuunnitteluvuolvoitteen.

Lasten ja vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa heikkenisi

Yhdenvertaisuuden edistäminen ja yhdenvertaisuussuunnittelu siirtyisi hallituksen esityksen myötä toimipaikkatasolta varhaiskasvatuksen järjestäjän tasolle. Yhdenvertaisuuden edistäminen jää tällöin liian yleiselle tasolle eikä tavoita toimipaikkojen arkea. Hallituksen esitys poistaisi myös velvoitteen kuulla lapsia ja heidän huoltajiaan edistämistoimenpiteistä sekä laatia suunnitelma yhteistyössä henkilöstön kanssa.

Toteutuessaan esitys heikentäisi vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksessa, mikä ei ole varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) todetaan: 'Vanhemmille ja muille huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsen varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen, kehittämiseen ja arviointiin yhdessä henkilökunnan ja lasten kanssa.' Yhdessä hallituksen toisen varhaiskasvatusta koskevan esityksen (paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimisen velvoittavuudesta luopuminen) kanssa hallitus on hapertamassa vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksessa merkittävästi.

Yhdenvertaisuussuunnitelmien kiinnittyttävä varhaiskasvatuksen arkeen

Vanhempainliitto ei kannata hallituksen esitystä ja pitää ehdottoman tärkeänä, että yhdenvertaisuussuunnitelma laaditaan päiväkotiyhteisössä henkilökunta, lapset ja vanhemmat mukaan ottaen. Yhdenvertaisuussuunnitelman tulee olla toiminnallinen ja kytkeytyä vahvasti varhaiskasvatuksen arkeen. Toimipaikkakohtaisen suunnitelman laatiminen on tärkeä prosessi, joka konkretisoi

yhdenvertaisuustyötä varhaiskasvatuksen henkilökunnalle, lapsille ja heidän vanhemmilleen. Kun suunnitelmat valmistellaan yhdessä keskustellen, teemat tulevat kaikille näkyviksi ja niihin myös sitoudutaan vahvemmin.

Suomen Vanhempainliitto ry, Finlands Föräldraförbund rf

Saija Ohtonen-Jones
Toiminnanjohtaja

Tuija Metso
Erityisasiantuntija